

Transparentní Česko

Projekt Transparentní Česko realizuje spolek Oživení.

Česká města a kraje hospodaří s více než 841 420 000 000 Kč. Územní samosprávu tvoří 13 krajů a hl. m. Praha, 697 dobrovolných svazků obcí, 6254 obcí a měst, 10175 místních příspěvkových organizací nebo 1927 krajských firem a příspěvkových organizací. **Vyhodnotit centrálně kvalitu hospodaření a správy takového množství organizací je téměř nemožné. Umožnit kontrolu veřejností je naopak velmi jednoduché a efektivní. K takovému úkolu ale veřejnost potřebuje dostatek informací o tom, jak se rozhoduje.**

Metodika a kompletní informace: <https://www.transparentni-cesko.cz/>

V letech 2023 jsme zanalyzovali 100 nejlidnatějších měst v naší zemi. Zajímala nás jejich otevřenost směrem k veřejnosti, dodavatelům, oznamovatelům nekalostí a jiným opozičním názorům na dění ve městě. V roce 2024 jsme v těchto oblastech zhodnotili kraje a přidali pátou oblast hodnocení – krajské organizace.

Transparentní Česko 2024 – srovnání krajů

Období hodnocení: 03–09/2024 (s výjimkou veřejných zakázek, které byly hodnoceny za roky 2021–2023)

Co hodnotíme a proč?

Transparentnost umožňuje veřejnou kontrolu a zapojení lidí do rozhodování. Je to základní předpoklad pro demokratickou vládu a také jeden z nejlevnějších prostředků, jak omezovat prostor pro korupci a zneužívání moci. Kristýna Bašná, Sociologický ústav AV ČR: *„Respondenti, kteří se setkali s korupcí, doporučují maximální výši transparentnosti, všude tam, kde to jen jde.“*

Dohromady hodnotíme pět oblastí:

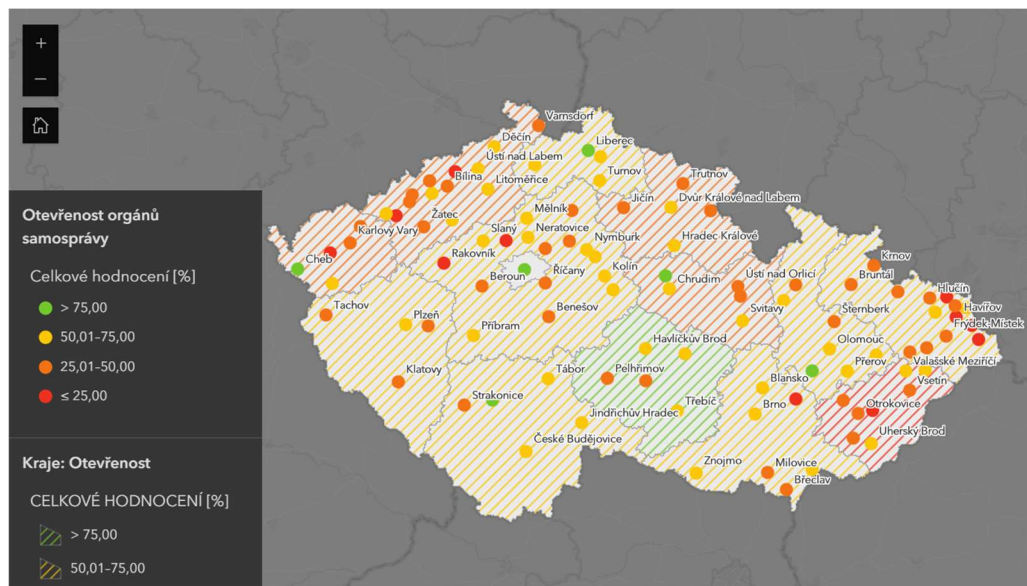
- 1. Otevřenost kraje:** Sledujeme, zda jsou na webech krajů zveřejněny materiály umožňující občanům účast na veřejném rozhodování (kontakty na politiky, zápisy ze zastupitelstev, informace o komisích a výborech apod.). Zajímaly nás informace, které považujeme za nezbytné minimum, byť všechny jdou nad rámec zákonného minima.
- 2. Krajská média:** Zkoumáme, zda krajská média slouží k PR politického vedení, nebo objektivně informují veřejnost o klíčových otázkách (zdravotnictví, doprava, školství).
- 3. Veřejné zakázky:** Zajímá nás, jak byly ve zkoumaných letech kraje atraktivní pro dodavatele nebo jak a kolik informací o zakázkách kraj zveřejňuje. Dále např. zda jsou závislé na úzkém okruhu dodavatelů, nebo používají prosoutěžní nástroje.
- 4. Whistleblowing:** Posuzujeme, zda úřady přistupují k ochraně oznamovatelů aktivně, nebo pouze formálně plní zákonné požadavky, což ovlivňuje možnosti boje proti korupci a dalším problémům.

5. Krajské organizace: Sledujeme dostupnost základních dokumentů na webech (výroční zprávy a zápisy z dozorčích rad obchodních společností) a transparentnost během celého procesu výběrových řízení do vrcholových pozic v managementu.

Výsledky aneb jak to dopadlo

1. Otevřenost kraje:

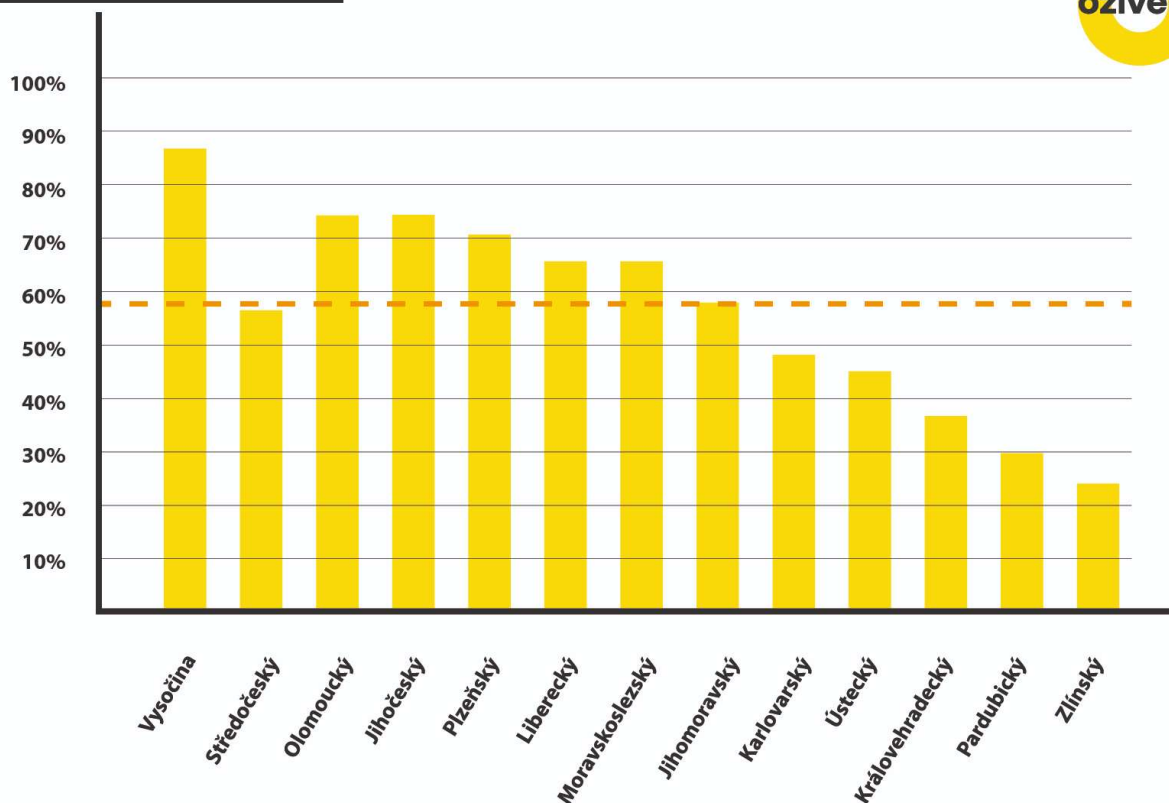

Proč je důležité, aby byly kraje transparentní vůči občanům?

Otevřenost krajů na jejich webových stránkách je klíčová pro zajištění informovanosti občanů a možnosti jejich zapojení do rozhodování. Zveřejňování zápisů z jednání, podkladů pro rozhodování a ucelených informací o vedení kraje umožňuje občanům sledovat a kontrolovat rozhodovací procesy, čímž se zvyšuje odpovědnost politiků a zamezuje se možnému zneužití moci. Otevřený přístup k těmto informacím navíc podporuje aktivní zapojení veřejnosti do místního dění.

Graf všech krajů – jak si stojí?

OTEVŘENOST KRAJE

Komentář experta oblasti – Tomáš Münzberger

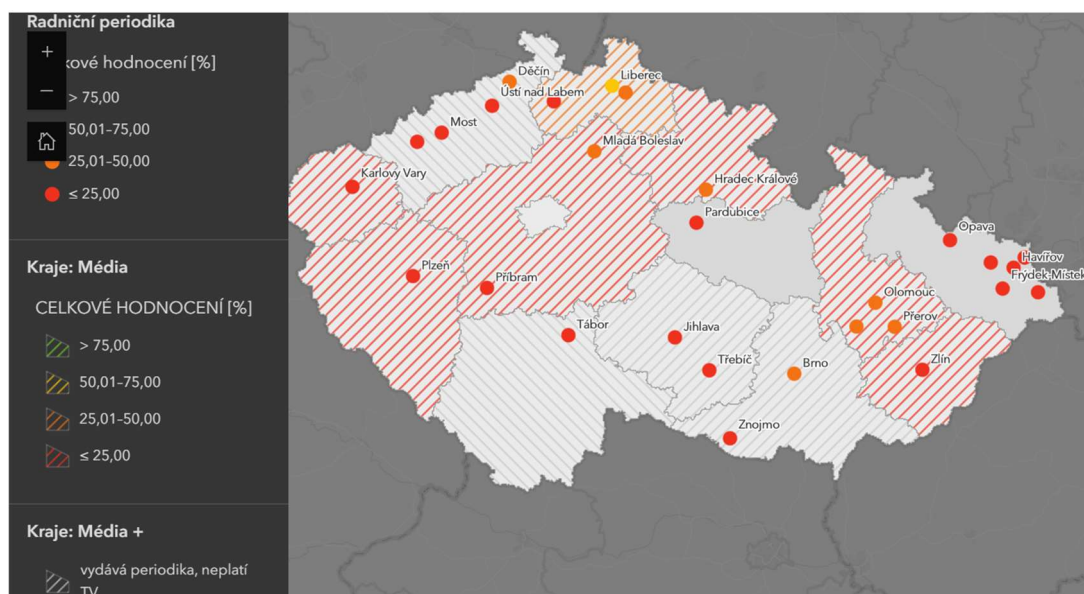
„Považujeme za velký problém, že **zákon neklade vyšší nároky na transparentnost**: Mezi kraji jsou dramatické rozdíly v transparentnosti a občané mají značně rozlišné možnosti, jak svoje zástupce kontrolovat a jak se zapojovat do rozhodování. Jen 3 kritéria, z 60 námi definovaných, nesplňuje žádný kraj. To ukazuje, že **transparentnost je reálný a dosažitelný cíl pro všechny**. Přesto existují oblasti, kde většina krajů pohořela – například jen 5 krajů uvádí kompletní životopisy všech radních a pouze 2 kraje (Středočeský a Vysočina) zveřejňují podklady a zápisy z jednání rady kraje.“

2.

Krajská

média:

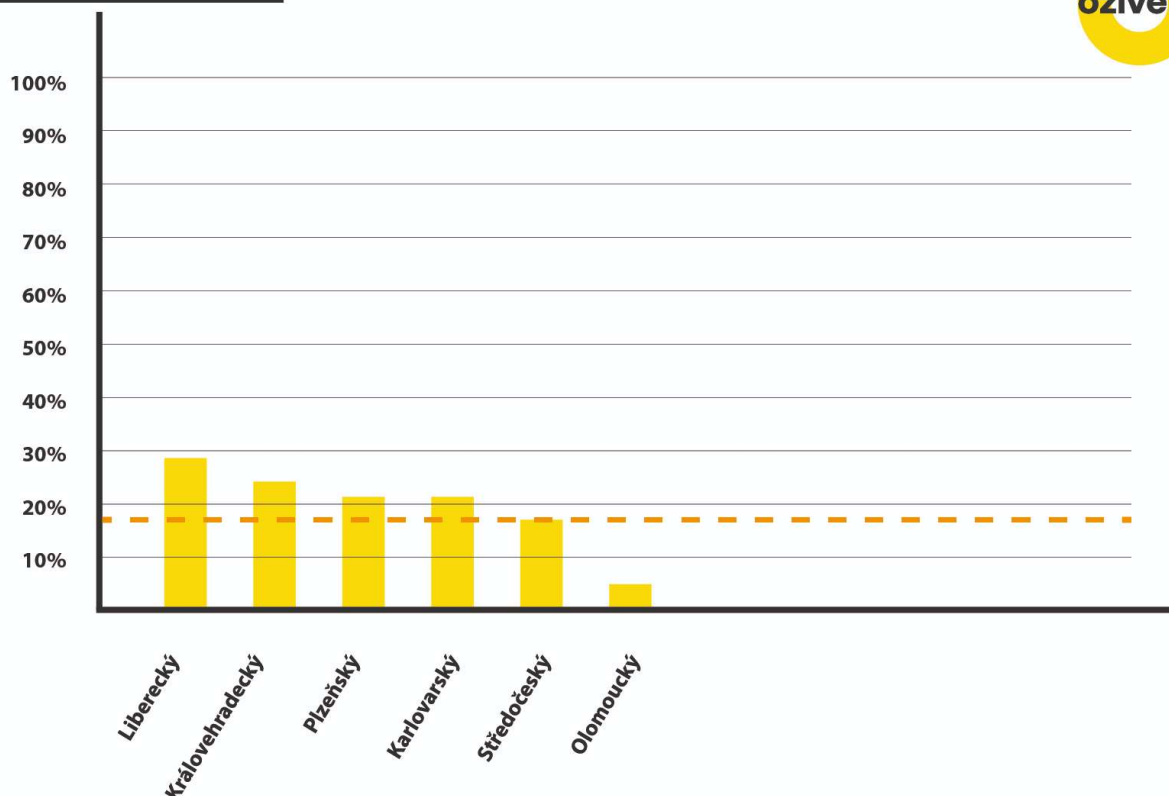
Proč je důležité, aby byla krajská média transparentní vůči opozici a kritice?

Radniční média jsou silný komunikační nástroj a mají značný vliv na veřejné mínění. V kontextu toho, že kraje mají na starosti klíčové oblasti jako zdravotnictví, dopravu a školství, je důležité, aby objektivně informovaly občany o dění v jejich kraji. Pokud si většinu prostoru uzurpuje radnice a nezazní žádná kritika ani polemika, dochází ke zneužití mediálního prostoru placeného z eráru a pokřivení politické soutěže.

Graf všech krajů – jak si stojí?

KRAJSKÁ MÉDIA

Kdo jde příkladem

Obecně musíme konstatovat, že kraje dopadly v oblasti transparentnosti médií tristně. Žádný z krajů nedal v radničních novinách opozici ani 5 % prostoru. V televizích nedostala, až na jednu reportáž Ústeckého kraje, opozice ani vteřinu času. Žádná z hodnocených médií nemůžeme tedy označit za vyvážená a objektivní. Ani noviny Libereckého kraje v žádném případě nemůžeme považovat za příklad dobré praxe. (Navíc se u Libereckého kraje jedná o specifický formát – jedna strana provázaná se sociálními sítěmi).

Kdo má co dohánět

Nejhůř si stojí Zlínský kraj, který nedává žádný prostor opozici a nenastavuje ani žádné transparentní mechanismy. Jako jediný kraj nemá zřízenou ani redakční radu, ani nepřijal závazná pravidla pro tvorbu periodika. Není tak jasné, zda např. hejtman nezasahuje redakci přímo do obsahu. Výsledky přitom jasně ukazují, že pokud chybí formální pravidla a organizace, zneužívání k politickému PR je o to silnější. Což ostatně dokazují i výsledky hodnocení TV.

Shrnutí a zajímavosti

Krajská média: Alarmující úroveň

- **Klesající prostor pro opozici:** Úroveň krajských médií se zhoršuje; prostor pro alternativní názory klesl oproti roku 2020 takřka na polovinu, zatímco počet útoků na opozici narostl trojnásobně. Hrubnutí politické debaty považujeme za nebezpečný signál.

- **Krajské televize mimo kontrolu:** Kraje si objednávají pořady nebo reportáže v regionálních televizích a divák ani netuší, že se nejedná o nezávislé zpravodajství, ale že se dívá na sjednaný obsah. Opozice nedostává v žádném kraji žádný prostor, zatímco politické vedení má třetinu obsahu prostor pro přímé vyjádření na kameru, což je jasné zneužití veřejných prostředků pro vlastní propagaci.
- **Bez regulace, žádná opozice:** V krajských médiích, ve kterých zákon přímo neukládá opozici právo na otištění, je prostor pro oponenty **nulový**. Převládá politické PR.

Příklady

poškozující

plochy:

Koaliční zastupitel Kraje Vysočina Petr Bárta v radničních novinách dehonestuje opozici. Ta už prostor na reakci nedostane. (Noviny Kraje Vysočina, červen 2024, str. 4).

Petr Bárta
(ODS+STO)
zastupitel
Kraje Vysočina

Jak to vidí starosta malé obce

Jsem součástí týmu, který za poslední tři roky udělal pořádný kus práce, a to i přesto, že musel zvládnout covid, vlnu uprchlíků, energetickou krizi i krach Sberbank. Současné vedení kraje posunulo vpřed několik významných projektů, které už několik let přešlapovaly na místě, ať už jde o významné obchvaty, nebo výstavbu hospice. Peníze ze Sberbank jsou zpátky, připraveny

jsou krajské investice pro příští roky za 8 miliard. Rekordní investice do majetku kraje zvedly pomyslnou laťku kvality veřejných služeb pro obyvatele Vysočiny o pořádný kus. Koaliční krajská vláda pracuje a rozhoduje ve většině případů v drtivé shodě po konstruktivní diskuzi napříč svými zastupitelskými kluby. Hejtmán i jeho náměstci a radní poctivě informují o výsledcích své práce veřejnost i média. Že je to slušné skóre? Jeden by řekl, že ano, alespoň mně se to jako zastupiteli kraje tak rozhodně jeví. **Ne však opozici, která za uplynulé roky nepřišla s výjimkou většího utrácení za cokoli a politického uplácení voličů s ničím, co by kraji nějak významně prospělo. Nevymysleli nic, a tak jim zbývají pouze pavlačové drby a fňukání, že vedení kraje rozhoduje bez nich.** Ano, rada kraje rozhoduje, zcela legitimně dle platných a všeobecně známých pravidel, v souladu se zákony. Nepotřebuje k rozhodování žádného vůdce s právem veta. Stačí jim prostě obyčejná demokracie.

C

Koaliční zastupitel Královéhradeckého kraje Antonín Jalovec si nemístně vyřizuje účty s opozicí. Ta opět prostor na reakci nedostane (Krajské listy, červen 2024, str. 21).

Mgr. Antonín Jalovec
krajský zastupitel
za STAN+KOA+VPM+TOP 09

ČTYŘI ROKY V LAVICI

Ne, nemám na mysli lavici školní, ale lavici zastupitelskou. Když jsem do ní před 4 lety usedl, mohl jsem začít porovnávat krajskou „ligu“ s tou obecní. Jak srovnání dopadlo? Musím uznat, že až na výjimky zasedají v krajském zastupitelstvu chytří lidé, kteří disponují solidními vyjadřovacími a argumentačními schopnostmi. „Palec nahoru“ pak zaslouží především hejtmán Kulhánek, který po celé volební období vedl často

komplikované jednání zastupitelstva profesionálně a s grácií.

Rozčarováním pro mě naopak byl přístup řady opozičních zastupitelů, zejména z hnutí ANO. Ti totiž vnesli do krajského zastupitelstva některé nešvary známé především ze Sněmovny. „Klasikou“ se tak staly sáhodlouhé a zcela neplodné diskuse, které jednání protáhly na deset či dvacet hodin či vnášení celostátních témat, k jejichž řešení nemá krajské zastupitelstvo

žádné pravomoci. Udivila mě i opakovaná snaha nalákat koaliční poslance na vějičku v podobě návrhu na schválení nesystémové dotace pro subjekt z konkrétního města s cílem následně vydírat koaličního zastupitele z tohoto města, že přidělení takové dotace přece musí podpořit. Vždyť je určena jejich spoluobčanům! Opakovaně jsem to

v případě Chebu odmítl, byť jsem za to byl zastupitel za ANO následně popotahován. Jsem přesvědčen, že krajský zastupitel má v první řadě myslet na rozvoj celého kraje a spravedlivé rozdělení dotací bez ohledu na to, kdo a odkud o ně žádá. Nejsme přece v krajském zastupitelstvu proto, abychom „urvali“ pro své město co nejvíc peněz na

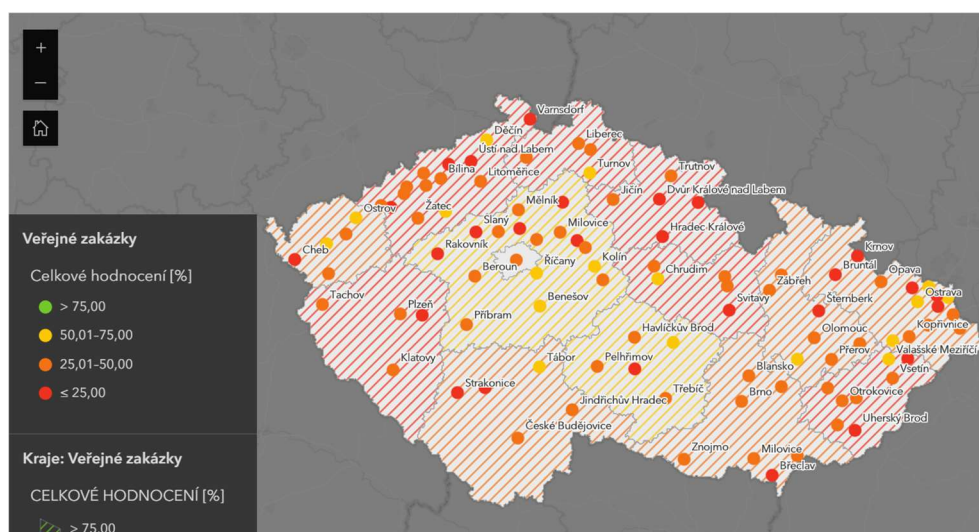
úkor ostatních. To je mentalita korupčníků, nikoliv zodpovědných zástupců občanů! Volební období končí a já přejí obyvatelům kraje, aby v podzimních volbách volili takového zastupitele, pro něž bude získaný mandát příležitostí kraj posunout dál, nikoliv prostředkem k získávání osobní popularity za veřejné peníze.

Komentář expertky oblasti – Marie Krutišová

„Rádi vyzdvihujeme dobrou praxi, ale v oblasti radničních médií dobrá praxe zkrátka není. Můžeme tedy politikům pouze doporučit – přizvěte k tvorbě radničních novin opozici, naučte své redaktory vyhledávat alternativní názory, nepleťte si média hrazená z veřejných prostředků s prostorem pro své politické PR, to si hradíte ze stranických poklad.“

3. Veřejné zakázky:

Proč je důležité, aby byly kraje transparentní vůči dodavatelům veřejných zakázek?

Pokud je kraj transparentní, občané mohou mít vyšší důvěru, že je s jejich penězi nakládáno hospodárně. O zakázky vysoko umístěných krajů se vede dostatečný konkurenční boj, jsou inovativní a používají kvalitativní hodnotící kritéria a nástroje usnadňující dodavatelům podávání nabídek.

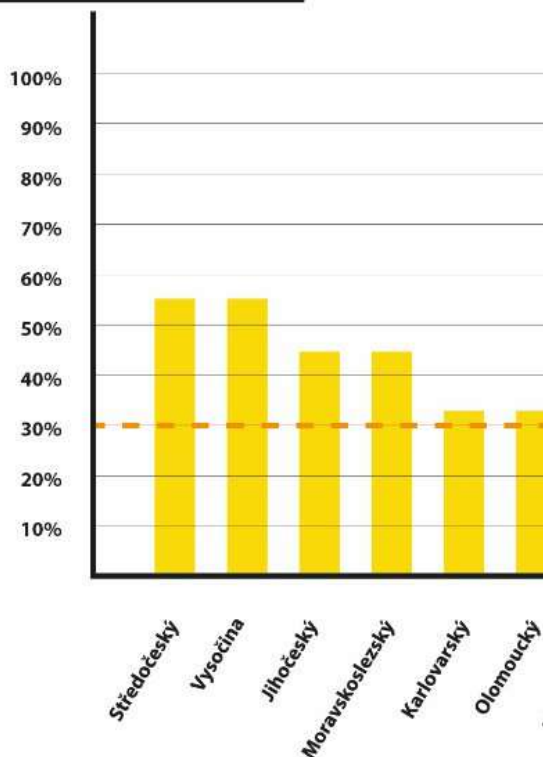
Proč zobrazujeme výsledky pouze lepší poloviny?

Body u nás dostaly jen ty kraje, které měly nadprůměrný výsledek v dané kategorii. Hodnocení dokáže lépe identifikovat dobrou praxi než korupci. K odhalení korupce se používají jiné datové nástroje.

Graf lepší poloviny krajů – jak si stojí?

VEŘEJNÉ ZAKÁZKY

Kdo jde příkladem

- **Kraj Vysočina** si udržuje vysokou kvalitu zadávání veřejných zakázek a již před dvěma lety od nás obdržel ocenění „Krabice od vína“ pro nejlepšího zadavatele. Vysočina bodovala zejména v otázce dobrého informování dodavatelů a počtu nabídek – tedy funkční konkurenci.

Shrnutí a zajímavosti

Veřejné zakázky: Různé přístupy krajů od transparentnosti po korupční kauzy

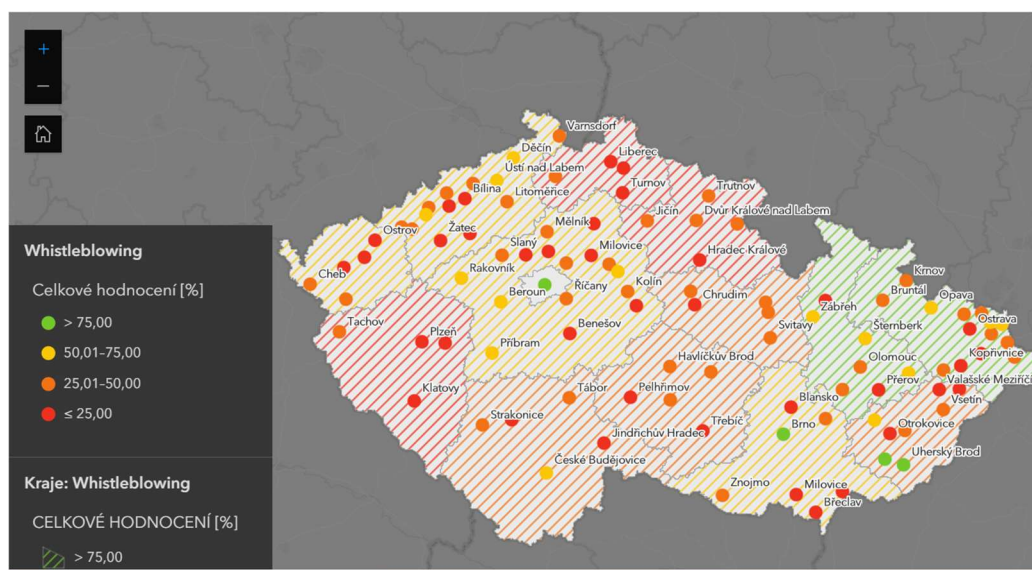
- **Jihomoravský kraj** exceluje v transparentnosti – zveřejňuje výsledky zakázek od 50 000 Kč a inovuje vnitřní zakázkové předpisy, včetně pravidel pro humanitární zakázky.
- **Ústecký kraj** zavádí své zakázkové postupy i do krajských organizací, ale některá pravidla jsou volnější, což mohlo přispět k aktuální korupční kauze ve Správě a údržbě silnic Ústeckého kraje. Každý kraj má jiný přístup k transparentnosti a spravedlivému zadávání zakázek, což má významný dopad na kvalitu veřejné správy.
- **Plzeňský kraj** se rozhodl centralizovat své nákupy a nabídnout tak profesionální nákupčí i svým organizacím nebo obcím, za což sklízí oprávněnou chválu.

Komentář experta oblasti – Marek Zelenka

„Veřejné zakázky by měly být dream job. Mají jen malinké stigma. Zakazkáři krajů, které dopadly nejlépe, ovšem patří mezi špičky v oboru. Jsem rád, že se to potvrdilo i datově.“

4. Whistleblowing:

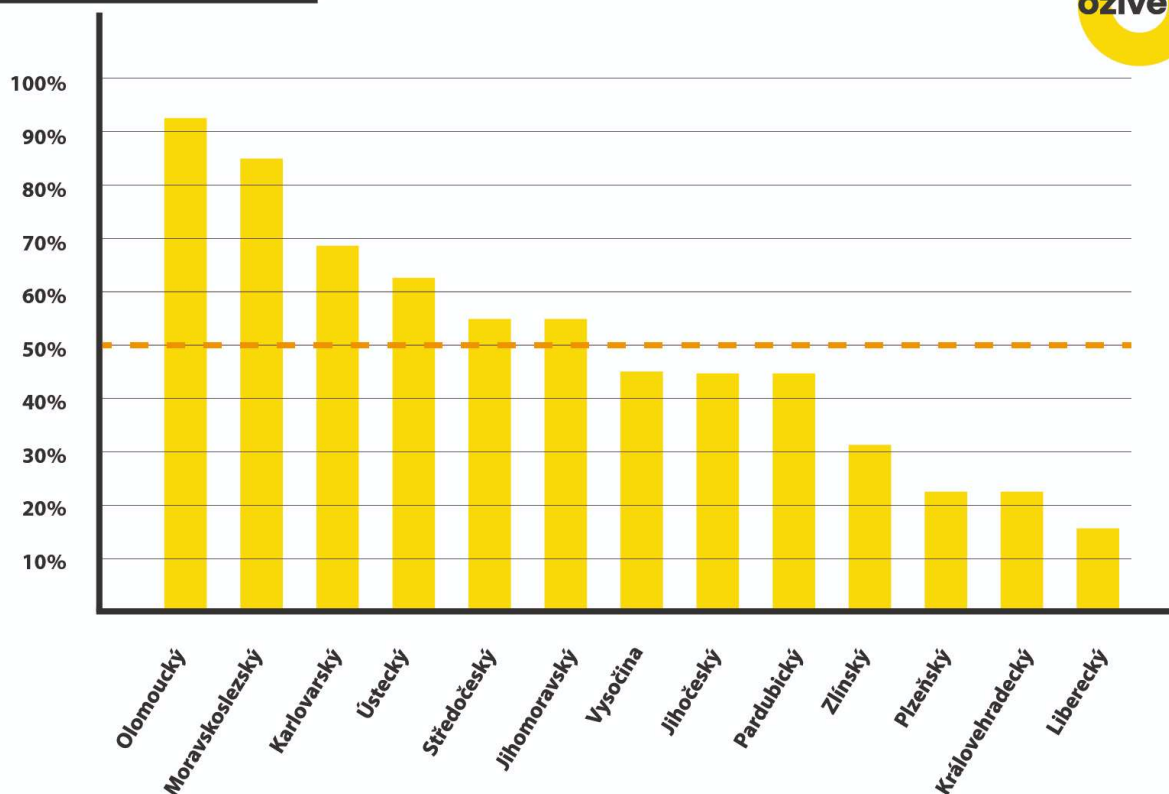

Proč je důležité, aby byly kraje otevřené k řešení vnitřních problémů?

Ochrana oznamovatelů je jeden z nejefektivnějších způsobů, jak odhalit korupci nebo jiné nekalé jednání. Upozornit na problém v práci není jednoduché, protože se to může obrátit proti oznamovateli. Proto je dobré aktivně komunikovat a dát vědět, že úřad stojí o informace o nekalém jednání.

Graf všech krajů – jak si stojí?

WHISTLEBLOWING

Kdo jde příkladem

Olomoucký kraj se snaží komunikovat s potenciálními oznamovateli vstřícně a otevřeně, neomezil příjem oznámení a ponechává možnost oznámit anonymně pomocí bezpečného šifrovaného kanálu *Nenech to být*.

Kdo má co dohánět

Kraje, které omezily příjem oznámení jen na zaměstnance, by měly zvážit změnu. Omezení se týká například i Moravskoslezského kraje, který se jinak umístil na druhém místě.

Shrnutí a zajímavosti

Whistleblowing v krajích: Formalistický přístup

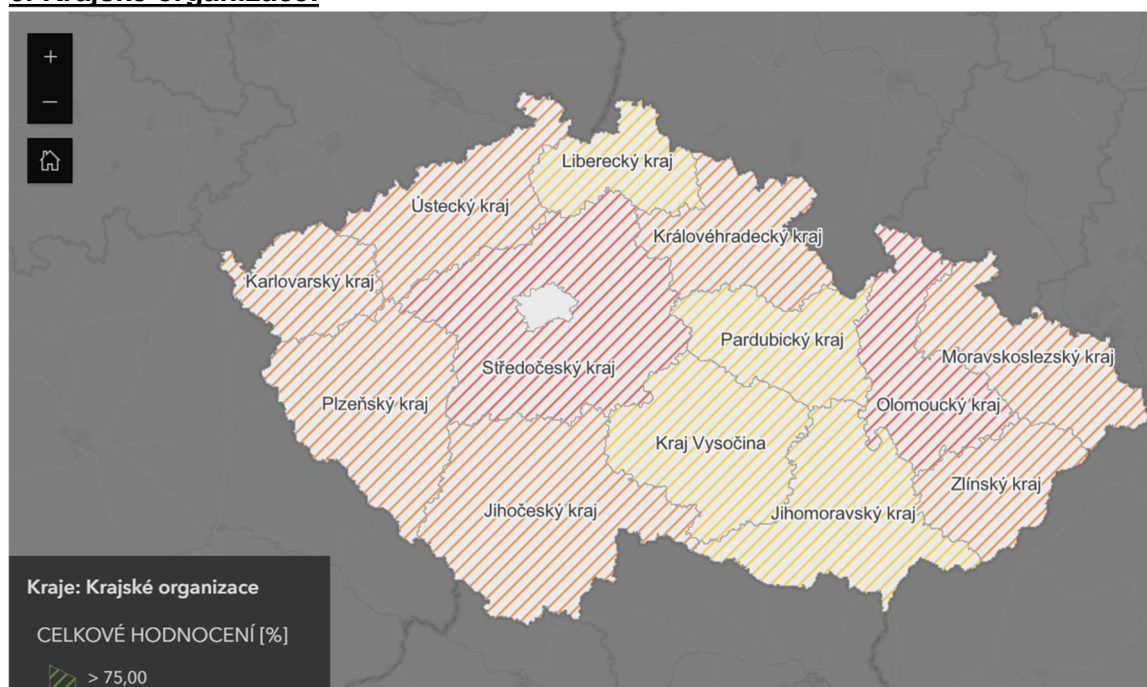
- **8 ze 13 krajů aktivně omezilo příjem oznámení** pouze na vlastní zaměstnance. Zákon to umožňuje, ale tím si vylučují oznámení například od dodavatelů nebo živnostníků – včetně Ústeckého kraje, který je nyní v centru velké korupční kauzy.
- **Minimum krajů přistupuje k whistleblowingu aktivně:** Většina krajů pouze splnila zákonnou povinnost bez snahy o srozumitelnou komunikaci a podporu pro oznamovatele.
- **Nedostatečná informovanost a školení:** Kraje zaměstnancům neposkytují jasné návody ani školení, jak postupovat při odhalení nesrovnalostí.

Komentář expertky – Šárka Zvěřina Trunkátová

„Ochrana oznamovatelů je jeden z nejlepších nástrojů, jak řešit problémy a možné kauzy na úřadě. Přesto výsledky ukazují, že kraje zatím tyto benefity nevidí a přistupují k tématu zcela formálně. Ochota 8 krajů omezit příjem oznámení a raději čelit skandálu než řešit problémy včas, je alarmující.“

5. Krajské organizace:

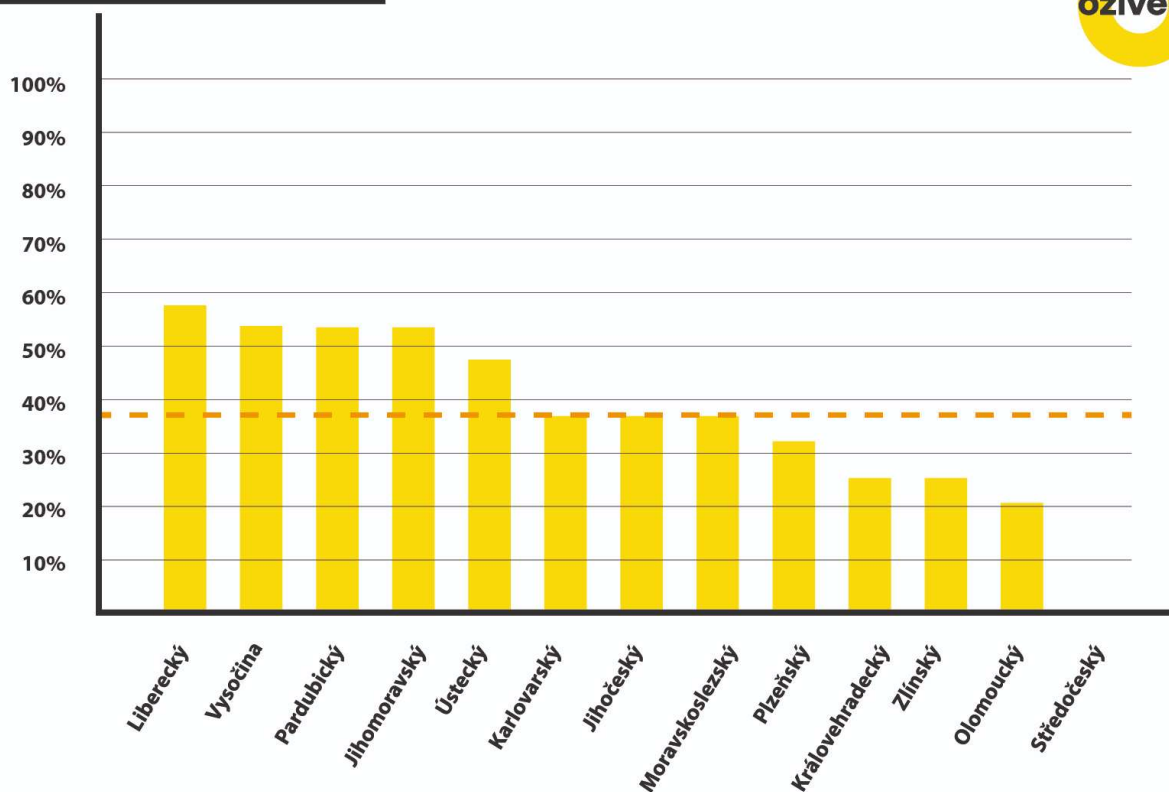

Proč by měly být krajské organizace transparentní?

Příspěvkové organizace kraje a krajské obchodní společnosti spolknou dominantní část krajského rozpočtu. Kraje na mzdách vyplatí svým příspěvkovým organizacím průměrně 66 miliard ročně. Krajské obchodní společnosti mají ročně obrát průměrně 43 miliard. To jsou příliš velká čísla na to, aby tyto organizace mohly zůstat v pohodlné anonymitě. Občané by měli vědět, kdo je vede, jak hospodaří a veřejná výběrová řízení na jejich vedení a oddělení managementu od politiky by měly být standardem.

Graf **všech** **krajů** **–** **jak** **si** **stojí?**

KRAJSKÉ ORGANIZACE

Kdo jde příkladem

Liberecký kraj a Kraj Vysočina. Vítězné kraje informují o vyhlášených výběrových řízení na vedoucí pozice a většinou zveřejňují výroční zprávy největších krajských organizací. Liberecký kraj nedosazuje na místa vedení svých obchodních společností své radní (Kraj Vysočina žádné obchodní společnosti nemá).

Kdo má co dohánět

Středočeský kraj nezískal v tomto hodnocení ani jediný bod. Na jeho webu nenajdeme ani úplný seznam všech jeho příspěvkových organizací a obchodních společností, ani nedohledáme výroční zprávy či zápisy z dozorčích rad. Vedení kraje se prolíná s vedením obchodních společností, což považujeme za značně problematické. Politici mají své společnosti kontrolovat, nikoliv vést.

Shrnutí a zajímavosti

Organizace krajů – rezervy v transparentnosti

- **Žádný kraj nedělá výběrová řízení na vedení transparentně** – tj. s uvedením alespoň vítězného uchazeče, bodového hodnocení jednotlivých uchazečů, složení komise.

- **Nedostatečná zveřejňování výběrových řízení:** Pouze 5 ze 13 krajů zveřejňuje oznámení o výběrových řízeních na vedoucí pozice svých organizací, přestože transparentní výběry by měly být z našeho pohledu standardem.
- **Zajímavost z Vysočiny:** Vysočina nezaložila ani jednu obchodní společnost a spravuje všechny své organizace pod právní formou příspěvkové organizace, na jejichž hospodaření mohou dohlížet samotní úředníci kraje.

Komentář experta – Marek Zelenka

„Krajské organizace spravují miliardové rozpočty a jejich rozhodování přímo ovlivňuje životy občanů. Příspěvkové organizace a krajské obchodní společnosti by měly podléhat jasným a transparentním pravidlům. To zahrnuje zveřejňování výběrových řízení a oddělení managementu od politického vlivu, aby občané měli jistotu, že jejich peníze jsou spravovány efektivně a odpovědně.“

Experti	a	expertky	pro	jednotlivé	oblasti:
Tomáš	Münzberger,	tomas.munzberger@oziveni.cz ;		735	830
Transparentnost orgánů samosprávy a jejího rozhodování					
Marie	Krutišová,	marie.krutisova@oziveni.cz ;		737	082
Vyváženost		obsahu	radničních		757
					médií
Marek	Zelenka,	marek.zelenka@oziveni.cz ;		728	051
Transparentnost		zadávání	veřejných		072
					zakázek
Šárka	Zvěřina	Trunkátová,	sarka.trunkatova@oziveni.cz ;	604	722
Bezpečný a snadný whistleblowing, ochrana oznamovatelů					
					168